

**סדר תפלה - סדר שלש עשרה עיקרים**

אני מאמין באמונה שלמה. שכל התורה המצויה עתה בידנו היא הנתונה למשה רבנו עליו השלום: תורת אמת נתן לעמו אל, על יד נביאו נאמן ביתו.

**רמב"ם פירוש המשניות - מסכת סנהדרין פרק י משנה א - היסוד השמיני:**

היות התורה מן השמים, והוא שנאמין כי כל התורה הזאת הנתונה ע"י משה רבינו ע"ה שהיא כולה מפי הגבורה, כלומר שהגיעה אליו כולה מאת ה' יתברך בענין שנקרא על דרך השאלה דבור ואין ידוע היאך הגיע אלא היה משה ע"ה שהגיע לו, וכי הוא היה כמו סופר שקוראין לו והוא כותב כל מאורעות הימים הספורים והמצוות ולפיכך נקרא מחוקק, ואין הפרש בין ובני חס כוש ומצרים ושם אשתו מהטבאל ותמנע היתה פלגש ובין אנכי ה' אלהיך ושמע ישראל, כי הכל מפי הגבורה והכל תורת ה' תמימה טהורה וקדושה אמת. וזה שאומר שכל אלה הפסוקים והספורים משה ספרם מדעתו, הנה הוא אצל חכמינו ונביאינו כופר ומגלה פנים יותר מכל הכופרים, לפי שחשב שיש בתורה לב וקליפה ושאלה דברי הימים והספורים אין תועלת בהם ושהם מאת משה רבינו ע"ה, וזהו ענין (סנהדרין ז) אין תורה מן השמים אמרו חכמים ז"ל הוא המאמין שכל התורה מפי הגבורה חוץ מן הפסוק זה שלא אמר הקב"ה אלא משה מפי עצמו, (סנהדרין ט:): וזהו כי דבר ה' בזה הש"י ויתר ממאמר הכופרים, אלא כל דיבור ודיבור מן התורה יש בהן חכמות ופלאים למי שמבין אותם ולא הושג תכלית חכמתם, ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ואין לאיש אלא להלך בעקבות דוד משיח לאלהי יעקב שהתפלל גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך (תהלים קיט), וכמו כן פירוש התורה המקובל ג"כ מפי הגבורה וזה שאנו עושים היום מתבנית הסוכה ולולב ושופר וציצית ותפילין וזולתם הוא בעצמו התבנית אשר אמר הש"י למשה והוא אמר לנו והוא נאמן בשליחותו, והמאמר המורה על היסוד הזה הוא מה שנאמר (במדבר טז) ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות כל המעשים האלה כי לא מלבי:

**רמב"ם משנה תורה - הלכות תשובה פרק ג**

ח...שלשה הן הכופרים בתורה: האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה, וכן הכופר בפרושה והוא תורה שבעל פה והמכחיש מגידה כגון צדוק ובייתוס, והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו אע"פ שהיא היתה מעם ה' כגון ההגרים כל אחד משלשה אלו כופר בתורה.

**מורה הנבוכים ח"ג פרק נ'**

גם כאן דברים שהם מסתרי תורה, שכבר נכשלו בהם רבים, וראוי לבארם. והם אותם הסיפורים המסופרים בתורה אשר חושבים שאין תועלת בהזכרתם, כגון תוארו הסתעפות העמים מנח, ושמותם ומקומותיהם, וכן בני שעיר החורי, ותיאור המלכים אשר מלכו בארץ אדום, וכיוצא באלה.

וכבר ידעת אמרם כי מנשה הרשע היה מעסיק את מושבו השפל בביקורת על המקומות הללו, אמרו היה יושב ודורש בהגדות של דופי, היה אומר לא היה לו למשה לכתוב ואחות לוטן תמנע וגו'. ואני אמסור לך כלל, אחרי כן אשוב לפירוט, כדרך שעשיתי בטעמי המצוות.

דע שכל סיפור שתמצא מוזכר בתורה הוא לתועלת הכרחית בתורה, אם לאימות השקפה שהיא יסוד מיסודות התורה, או לתיקון מעשה מן המעשים כדי שלא יהא בין בני אדם עוול ורשע.

**זהר פרשת בהעלותך (ח"ג דף קנב ע"א)**

רבי שמעון אמר ווי לההוא בר נש דאמר דהא אורייתא אתא לאחזאה ספורין בעלמא ומלין דהדיוטי. דאי הכי אפילו בזמנא דא אנן יכלין למעבד אורייתא במלין דהדיוטי ובשבחא יתיר מכלהו אי לאחזאה מלה דעלמא אפילו אינון קפסירי דעלמא אית ביניהו מלין עלאין יתיר. אי הכי נזיל אבתריהו ונעביד מנייהו אורייתא כהאי גוונא אלא כל מלין דאורייתא מלין עלאין אינון ורזין עלאין. תא חזי עלמא עלאה ועלמא תתאה בחד מתקלא אתקלו. ישראל לתתא מלאכי עלאי לעילא. מלאכי עלאי כתיב בהו (תהלים קד) עושה מלאכיו רוחות. (האי באתר עלאה) בשעתא דנחתין לתתא (אף על גב דנחתין) מתלבשי בלבושא דהאי עלמא ואי לאו מתלבשי בלבושא כגוונא דהאי עלמא לא יכלין למיקם בהאי עלמא ולא סביל לון עלמא. ואי במלאכי כך אורייתא דברא להו וברא עלמין כלהו וקיימין בגינה עאכ"ו כיון דנחתת להאי עלמא אי לאו דמתלבשא בהני לבושין דהאי עלמא לא יכיל עלמא למסבל. ועל דא האי ספור דאורייתא לבושא דאורייתא איהו. מאן דחשיב דההוא לבושא איהו אורייתא ממש ולא מלה אחרא תיפח רוחיה ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי בגין כך אמר דוד (שם קיט) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. מה דתחות לבושה דאורייתא.

**קידושין דף לא**

בעי רב יוסף: וא"ו דגחון מהאי גיסא, או מהאי גיסא? א"ל: ניתי ס"ת ואימנינהו מי לא אמר רבה בר בר חנה: לא זז משם עד שהביאו ספר תורה ומנאום? א"ל: אינהו בקיאי בחסירות ויתרות, אנן לא בקיאינן.

**ספר שמות פרק כה**

כב וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שֵׁם וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפָּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרִבִּים אֲשֶׁר עַל-אֲרוֹן הָעֵדוּת אֵת כָּל-אֲשֶׁר אֶצְוֶה אוֹתְךָ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י שמות כה כב (בראשית לו כד, ויקרא ז טז,

## תורה מן השמים - העיקר השמיני

ואת כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל. הרי וי"ו זו יתירה וטפלה, וכמוהו הרבה במקרא, וכה תפתר, ואת אשר אדבר עמך שם את כל אשר אצוה אותך, אל בני ישראל הוא:

### אבן עזרא שמות (הפירוש הארוך) פרק כה

(כב) ונועדתי לא אבין איך יכחיש זה הפסוק, פסוק וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (ויקרא א, א), כי אהל מועד שם כולל את המשכן ואת כל אשר בו, ואין צורך למכריע. וטעם וי"ו ואת כל אשר אצוה ככה הוא.

### ר' אליהו מזרחי שמות שם

את כל אשר אצוה אותך כו'. הרי וי"ו זו יתירה. חפשתי בכמה ס"ת ולא מצאתי זה

### רמב"ם משנה תורה הלכות ספר תורה פרק ח

ד ולפי שראיתי שיבוש גדול בכל הספרים שראיתי בדברים אלו, וכן בעלי המסורת שכותבין ומחברין להודיע הפתוחות והסתומות נחלקים בדברים אלו במחלוקת הספרים שסומכין עליהם, ראיתי לכתוב הנה כל פרשיות התורה הסתומות והפתוחות וצורת השירות כדי לתקן עליהם כל הספרים ולהגיה מהם, וספר שסמכנו עליו בדברים אלו הוא הספר הידוע במצרים שהוא כולל ארבעה ועשרים ספרים שהיה בירושלים מכמה שנים להגיה ממנו הספרים ועליו היו הכל סומכין לפי שהגיהו בן אשר ודקדק בו שנים הרבה והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו ועליו סמכתי בספר התורה שכתבתי כהלכתו.

### מסכת סופרים פרק ששי הלכה ד

א"ר שמעון בן לקיש שלשה ספרים נמצאו בעזרה ספר מעונה ספר זאטוטי ספר היא באחד מצאו כתוב מעון ובשנים כתוב מעונה אלהי קדם (שם לג) וקיימו שנים ובטלו אחד באחד מצאו כתוב וישלח אל זאטוטי בני ישראל ובשנים מצאו כתוב וישלח את נערי בני ישראל (שמות כד) וקיימו שנים ובטלו א' באחד כתוב אחד עשר הוא ובשנים מצאו כתוב אחד עשר הוא וקיימו שנים ובטלו א'

### שו"ת רבי אברהם בן הרמב"ם סימן צא

השאלה העשירית בענין הפתוחות והסתומות הנמצאות בספרי תורות בנגוד למה שפרש בספר אהבה + ה' ס"ת פ"ח ה"ד+ כבר השבנו מקדם ואנו חוזרים כאן על תמציתו, והוא שאנו רואים שיש הרבה חלוקים בין הסופרים בדבר הפרשיות הפתוחות והסתומות, והספרים הנמצאים בישראל שונים הרבה בענין זה, וכבר ראינו בעלי הוראה ז"ל שנקראו במעמדם בכל אחד מן הספרים הללו, והוא דבר של טעם, כי אין עמנו ספר העזרה [על משנה מו"ק י"ח ב', רמב"ם ה' יו"ט פ"ז ה"ג, תשו' הרמב"ם סי' שנ"ה, מכאן נראה שרבי לא סמך על המסורה בענין ספר עזרא שנמצא בזמנו בפוסטאט בביהכ"נ אלשאמיין, כמסופר בלקוטי סמברי הוצ' נייבויר סדר החכמים] שנוכל לדקדק ממנו את הדבר, ואין בענין זה קבלה שהכל מסכימים עליה, עד שנפסל מה שיתר אותה.

והנכון לדקדק את הדבר כפי שהוא בחבור בספר אהבה, אך מה ששונה ממנו אין לפסק עליו שהוא פסול, אלא אם יהיה שונה מכל הספרים הנמצאים, למשל אם ימצא בספר פרשה פתוחה ובכל הספרים האחרים הסכימו הסופרים שהיא סתומה, או סתומה והיא בכל הספרים פתוחה, הרי פוסקים שהיא פסולה, ואולם דבר שיש בו חלוק בין הסופרים לא נוכל לפסוק שהיא פסולה

### שלחן ערוך אורח חיים סימן קמג

ד אם נמצא טעות בס"ת בשעת קריאה מוציאים ספר תורה אחרת ומתחילין ממקום שנמצא הטעות ומשלימין הקורים על אותם שקראו במוטעה ואם נמצא טעות באמצע קריאת הקורא גומר קריאתו בספר הכשר ומברך לאחריה ואינו חוזר לברך לפניה: הגה... והוא דמוציאים אחרת דוקא שנמצא טעות גמור אבל משום חסרות ויתרות אין להוציא אחרת שאין ספרי התורה שלנו מדוייקים כל כך שנאמר שהאחרת יהיה יותר כשר (אגור ופסקי מהרי"א סי' פ' ורי"א ז') ומהרי"ל פסק דאין להביא ס"ת אחרת וביי פסק דצריך להוציא ס"ת אחרת (לכן צריך לחלק כך) ובשעת הדחק שאין לצבור רק ס"ת פסול ואין שם מי שיכול לתקנו י"א דיש לקרות בו בצבור ולברך עליו (כל בו ואבודרהם) ויש פוסלין (תשובת הרשב"א תפ"ז ות"ה ומיימוני פ"י מהלכות ס"ת)

### ערוך השולחן יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רעה סעיף כ

כתב המלא חסר או החסר מלא או שכתב מלה שהוא קרי וכתוב וכתב כקריאתה כגון שכתב ישכבנה במקום ישגלנה או ובטחורים במקום ובעפולים בתוכחה דכי תבא וכיוצא בהן פסול ויש בכמה מקומות שהמסורה חולקת עם הש"ס ונוהגין להלוך אחר המסורה והיינו דבזבחים [ל"ז ב] קרנת קרנת קרנות בפ' ויקרא בחטאת יחיד ע"ש ואצלנו ע"פ המסורה גם השלישי קרנת ובנדה [ל"ג א] והנושא חסר וי"ו וכתבו התוס' דבמסורה מלא וי"ו אך רש"י ז"ל מחקה ע"ש ודע דבירושלמי פ"ה דסוכה איתא אני ד' אלקיך אשר הוצאתיך חסר יו"ד ואצלנו מלא יו"ד ובפירש"י בראשית [כ"ה ו] הפלגשם חסר כתיב ואצלנו כתיב מלא ובתרומה פירש"י ואת כל אשר אצוה אותך וי"ו יתירה ואצלנו באמת כתיב את ולא ואת ובסנהדרין [ד' ב] פירש"י [ד"ה בפרשת] דולטוטפות דוהיה כי יביאך חסר יו"ד ואצלנו כתיב מלא ובמדרש בראשית [פ' ע"ז] איתא הנותרת כתיב חסר ואצלנו כתיב מלא ובערכין [ל"ב א] כתבו התוס' דרש"י כתב אשר לוא חומה בוי"ו אלף והם כתבו דהקרי הוא באל"ף והכתיב הוא בוי"ו ואצלנו בהיפך הכתיב באל"ף והקרי בוי"ו והתוס' במגילה [כ"ב א] כתבו דויחל הוא ב' פסוקים סמוך לפרשה וכן והקרבתם דפסח ואצלנו ויחל ד' פסוקים והקרבתם ג' פסוקים ויהי ביום כלות משה בפ' נשא איתא במדרש וזוהר ופסיקתא דחסר כתיב ואצלנו מלא וכבר האריכו בזה חכמי ישראל וע"ש במנחת שי שהביא לתרץ דאין

התורה כמקובל גם כן מפי הגבורה וכו' מתבנית הסוכה ולולב ושופר וציצית ותפילין וכו'. ואע"פ שתתכן שכתה בפרטי המסורה לגבי תבניות מצוות אלו כגון סדר פרשיות של תפילין או שיעור סוכה (בעניין זה נדון בהרחבה ביסוד הבא), מ"מ חובה עלינו לקבל את המסורה בכללותה - כלומר, את המוסכס על כל השיטות. אין לנו אפשרות לצאת מגבולותיה, רק להכריע למעשה אם לנהוג כתפילין, למשל, כרש"י או כרבנו תם, אבל חוץ לאפשרויות שהמסורה מציעה לנו אין לחדש. וה"ה בספר תורה שגם הוא בכלל המסורה ולא גרע משאר מצוות. לו יצויר שספרי התורה היו שונים זה מזה בפרשיות שלמות, עדיין לא היה ניתן לערער על אותו חלק המשותף לכל הספרים הנמסרים. וכן במקומות החלוקים לא היתה ניתנת אפשרות ליצור או לגרוע, כי אם לבחור באחת האפשרויות המסורות ע"י קהילות ישראל<sup>7</sup>. נמצא שגם באופן הזה לא נגרעה קבלת עול התורה בשלמות.

וגדולה מזו למדנו ממסכת סופרים דלעיל: התורה גם הדריכה אותנו כיצד לפשוט ספקות בין הספרים השונים ע"י "אחרי רבים להטות"<sup>8</sup>. גם כשגירסא אחת נדחית מפני חברתה, אין כאן ויתור על חלק בתורה, אלא ציור להוראת התורה והמסורה עצמה. מאת ה' ולא קשה ממה שאמרו חז"ל בכמה מקומות<sup>9</sup> "זה תיקון סופרים". באמת, אין

ספרי תורה עתיקים להגיה ספרים דידן, שכן לפי החיוב האמוני שלנו לא יפול שם תורה אלא על דבר הנמסר מדור דור. לא נתחייבנו לחפש אחר ספרו של מרע"ה. ניתן להבין בזה את התנגדותו של החזו"א להגהות ספרי הראשונים לפי כת"י שנתגלו - אם הגדרת תושבע"פ היא דבר המסור לדורותיו, כל הגנוזות אינן בכלל תורה. גם המצודדים בהגהות אלו, אינן חולקים על הגדרת התורה כמסורה, כי אם בהגדרת המסורה מהי, ואכמ"ל. 8. ע"י בעיקר החשיע, הערה 11. 9. בראי רבה מ"ט, ז. שמור"ר י"ג, א. וע"י רש"י בראשית י"ח, כ"ב.

כחומת מגן כנגד כל תוספת ומגרעת בספר התורה. הוא גם מעיד על כך שדברי התורה היו משוננים בפי ישראל בכל תפוצותיהם, אשר רק באופן כזה תתכן ביקורת כה דייקנית תיבה לתיבה בכל קהילה. זו כנראה הסבה שההבדלים בין ספרי התורה הם דוקא בחסרות ויתרות, היינו הבדלי כתיב שאינם נוגעים לאופן הקריאה. הם נתאפשרו כיון שאינם ניכרים גם למאזין שהתורה שגורה בפיו<sup>4</sup>.

מיהו, 55 הנ"ל הוא אמת הגיונית המבוססת על המציאות, והכא בהגדרת עקרי האמונה עסקינן<sup>5</sup>. ובאמת, מצד העקרים עצמם לא מצאנו חיוב להאמין שספר התורה המצוי בידינו הוא הנתון למרע"ה. גם אילו כל הספרים היו זהים באותיותיהם, או שהיינו מגדירים הבדלים אלו כתסרי משמעות לחלוטין, עדיין לא היה הכרח תורני לכך. בכח יתכנו אפילו חילוקים מופלגים יותר בין ספר לספר, אע"פ שבפועל שינויים כאלה נמנעים, כמשנ"ת.

כיצד יתכן שאמת זו אינה הכרח באמונה, הלוא המעלה בדעתו שיתכנו שבושים בספר התורה שתחת ידנו אינו משתעבד לתורה ויכול לתלות כל צו שאינו נוח לו בשבוש המסורה כפי העולה על רוחו<sup>6</sup>?

גדר "תורה" - הנמסר מדור דור

ההגנה מפני פריקת עול שכזו נמצאת כאן, ביסוד השמיני. רבינו קובע כעיקר את פירוש

4. ולפי"ז אפשר שגם שינויי הגירסאות שבמס' סופרים היו רק בכתיב ולא בקרי, שכ"ע הגו "נערי", ובמקצת ספרים כתבו "זאטוטי". 5. כבר עמדנו על כך בהקדמה שחיבורינו אינו העמדת התורה על אדני ההוכחה החצונית, כי אם התכוננות בהכרחים הפנימיים של התורה - כיצד התורה מגדירה את חיובי האמונה שלה. 6. היום אין זה עוד רעיון בלבד. לפני כק"ל שנה הוא קריים "הלכה למעשה" ע"י שונאי ישראל בארץ אשכנז שעשו את התורה שבכתב קרעים קרעים, בכתבי פלסטר על תולדות עמנו ותורתנו. 7. לכן איננו מחפשים

רמב"ם אגרת תימן

ועל כן, אחינו כל ישראל הנפוצים בקצוות<sup>25</sup>, ראוי לכם שתחזקו קצתכם את קצתכם, ונישירו גדולכם את קטניכם, ויחידים את המוניכם, והספימו כלכם באמת אשר לא תשתנה ולא תומר, והיא: שה' יתעלה אֵלֶּה, לא כשאר האֵלִים, ושְׁמֵה נביאו והמדבר בשמו<sup>26</sup> - אֵדוֹן<sup>27</sup> כל הנביאים

והשֵׁלֶם שְׁבָהֶם, והוא הַשִּׁיג מֵה' מֵה שְׁלֵא הַשִּׁיגְהוּ שׁוֹם נְבִיא וְלֹא יִשְׁיגְהוּ<sup>28</sup>, וְשִׁסְפֵר הַתּוֹרָה הַזֶּה כְּלוֹ, מִבְּרֵאשִׁית עַד לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל<sup>29</sup>, הוא דָּבָר ה' לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֲשֶׁר נֹאמַר בּוֹ<sup>30</sup>: "פֶּה אֵל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ", וְשֵׁלֵא יִחַלֵּף וְלֹא יוֹמַר, וְלֹא יוֹסֵף עָלָיו וְלֹא יִגְרַע מִמֶּנּוּ, וְלֹא תָבֹא דָת<sup>31</sup> מֵאֵת ה' זוֹלָתָהּ<sup>32</sup>, וְלֹא<sup>33</sup> מִצְנָה וְלֹא אֲזַהְרָה. וְזָכְרוּ מִצְמַד הַר סִינַי, אֲשֶׁר צָנְנוּ ה' לְזָכְרוּ תָמִיד, וְהִזְהִירְנוּ מִשְׁכָּחוּ, וְצָנְנוּ לְהוֹדִיעַ אוֹתוֹ לְבָנֵינוּ עַד שִׁיגְדְלוּ עַל יְדִיעָתוֹ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה<sup>34</sup>: "רַק<sup>35</sup> הַשְּׁמֵר לָהּ וְשִׁמְרֵה נִפְשָׁה מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֵת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיהָ וּפֶן יִסּוּרוּ מִלְּבָבָהּ כֹּל יְמֵי חַיֶּיהָ, וְהוֹדַעְתֶּם לְבָנֶיהָ וּלְבָנֵי בְנֶיהָ, יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיהָ בְּחָרֵב" וְגו'<sup>36</sup>. וְרָאוּ לָכֵם, אַחֵינוּ, שֶׁתִּגְדְלוּ בְּנֵיכֶם עַל דְּמוּי הַמְּרָאָה הַגְּדוֹל הַהוּא, וְתִסְפְּרוּ בְּכָל קְבוּץ גְּדֻלְתוֹ וְכְבוֹדוֹ, שֶׁהוּא קֹטֵב הַדָּת, וְהַטְעֵנָה הַמְכִיאַה לְאַמֵּת. וְהַגְדִּילוּהוּ הַגְּדֻלָּה עֲצוּמָה, כְּמוֹ שֶׁגְדֻלְהוֹ ה' יִתְעַלֶּה וְנֹאמַר<sup>37</sup>: "כִּי שָׂאֵל נָא לְיָמִים רֵאשֻׁנִים וְגו'<sup>38</sup> הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ".



והואיל ואתא לידי דבר זה אימא ביה מלתא. תמיהה גדולה בעיני על מורי הוראה שנתפשט הוראה זו ביניהם, וכן הוא בלבוש מלכות סימן קמ"ג, אהא דמוציאין ספר תורה אחרת כשנמצא טעות בספר תורה, זהו דוקא בטעות גמור שנשתנה משמעות הענין, אבל כשלא נשתנה הענין לא. מנין להם דבר זה, דאפילו אות אחת שחסר הספר תורה פסולה. ומה שכתב רמ"א דמשום חסירות ויתירות אין להוציא ספר תורה אחרת כו', זהו דווקא בחסירות ויתירות, שהתיבה נקראת כמות שהיא נתנה מפי הקב"ה, וגם מטעם שכתב רמ"א שאין ספרי תורות שלנו מדויקים כל כך שנאמר שהאחרת תהיה יותר כשירה, וזהו לא שייך אלא בחסירות ויתרות, לפי שאין בקיאין בהם כל כך. אבל בשינוי קריאת התיבה וטעות גמור הידוע שהוא טעות, אף שלא נשתנה הענין, כגון כבש כתב כשב, או כשב כתב כבש, פשוט בעיני שצריך להוציא אחרת.

#### מהר"ל תפארת ישראל פרק ששים ושבעה

אחר שהתבאר לך כי תורת ה' תמיהה בכל ואין חסרון בה, ובגמרא פרק קמא דקדושין (דף ל' ע"א) לפיכך נקראו הראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה שהיו אומרים וי"ו דגחון חציין של אותיות של ספר תורה דרש דרש חציין של תיבות והתגלח של פסוקים בעי רב יוסף וי"ו דגחון מהאי גיסא או מהאי גיסא אמר ליה נתי ספר תורה ואמנינהו מי לא אמר רבה בר בר חנא לא אזו משם עד שהביאו ספר תורה ומנאום אמר ליה אינהו בקיאי בחסירות ויתרות אבל אנן לא בקיאין. בעי רב יוסף והתגלח מהאי גיסא או מהאי גיסא אמר ליה אביי פסוקי מיהא ליתא למנינהו בפסוקי נמי לא בקיאין דכי אתא רב אחא בר אדא אמר במערבא פסקי להאי קרא לתלתא פסוקי ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן ע"כ. ומדלא מבעיא בתיבות אם דרש מהאי גיסא או מהאי גיסא כדמבעיא ליה באותיות שמע מנה דבתיבות בקיאים והוה ידע הבעיין דדרש קמא מהאי גיסא ודרש בתרא מאיזך גיסא,...

מכל מקום קשיא כיון דאין אנו בקיאין בחסירות ויתירות האין אנו יוצאים בקריאת ספר תורה והרי אין אנו בקיאין בחסירות ויתרות, ואפשר לומר הא דקאמר דלא בקיאין אנחנו בחסירות ויתרות הני מילי לסמוך על זה למפשט בעיין שימנו האותיות אבל מכל מקום אין לפסול ספר תורה מספק לומר דלא בקיאין אנחנו בחסרות ויתרות, ולפי זה אם נמצא ספר תורה חסר אות או תיבה בודאי אסור לקרות בו דהא בודאי היא חסירה וכל שכן אם נמצאת חסירה תיבה שאין לקרות בה דהא כיון דחסירה אות פסולה, וכן כתב בטור י"ד סימן רע"ט ספר תורה שאינה מוגה אסור להשהותה יותר משלשים יום אלא או יתקן או יגנוז אפילו קרא בה בדיעבד לא יצא כיון שהיא חסר או יתר אות אחת וחוזר לראש הסדר הרי קשה תמיד לחזור לראש הסדר אם נמצא טעות בספר תורה....

וכתב הר"ן שם דאין ראיה מהא דלענין טעות זה וזה שוים דודאי לענין מצות כתיבת התורה שמצוה על כל אחד ואחד שיכתוב ספר תורה ולהא מלתא אמרינן דאפילו אות אחת מעכב אבל לענין קריאה לצאת תקנת נביאים ועזרא אין ללמוד ספר תורה מתפילין ...

ואפילו אם נאמר דקוצו של יו"ד מעכב היינו לענין קדושת ספר תורה דקוצו של יו"ד מעכב שאין עליה קדושת ספר תורה אבל לענין קריאה בצבור כיון דחזינן דאי לאו טעמא דמשום כבוד הצבור היה מותר לקרות בחומשין בצבור רק משום כבוד הצבור אסור ואף על גב דלא להולי לחומש קדושת ספר תורה אם כן מנא לן לומר שאין קורין בה היכא שחסר תיבה או פסוק עד יריעה אחת כיון דשם ספר תורה עליה אפילו אם נאמר שאם חסרה קוצו של יו"ד אין עליה קדושת ספר תורה. אבל אפשר לומר דאפילו קדושת ספר תורה עליה כיון שנקראת בשם ספר תורה, ולא אמרינן דקוצו של יו"ד מעכב גמי ספר תורה כמו גבי תפילין כמו שכתב הר"ן ז"ל דלענין מצוה שצריך שיכתוב ספר תורה לעצמו הוא דמעכב אפילו קוצו של יו"ד דלא קיים המצוה אבל שלא יהיה עליה קדושת ספר תורה בודאי יש עליה קדושת ספר תורה אפילו חסרה תיבות או פסוקים דהא שם ספר תורה עליה.